

Силабус курсу

Філософія

Освітній ступінь – бакалавр

Галузь знань: **03 Гуманітарні науки**

Спеціальність: **032 Історія та археологія**

Освітньо-професійна програма «Історія та археологія»

Кількість кредитів – 4

Рік підготовки, семестр – **2 рік, 1 семестр**

Компонент освітньої програми: **обов'язкова**

Дні занять: **середа, 08.00-09.20; четвер 09.35-10.55 ауд. 60**

Консультації: **середа, 14.20-15.20, ауд. 46**

Мова викладання: **українська**

Керівник курсу

ПШ, н. ступінь, вч. зв.

Кондратюк Любов Романівна канд. філос. наук, доц.

Контактна інформація

kondrliuba@ukr.net, +380967081871

Опис дисципліни

Дисципліна знайомить студентів зі становленням і розвитком філософії, яка була одним з тих духовних джерел, з яких народилася європейська цивілізація, і сьогодні залишається неперевершеною школою думки, критичного мислення і аналізу. Курс допоможе отримати знання основних напрямків, шкіл, концепцій і персоналій, які репрезентують світову філософську думку, а також відповідних їм типів мислення, теоретичних принципів і методологічних підходів; розвинути навички роботи з філософськими текстами, реконструювати зміст висловлених у них філософських ідей, робити інтерпретацію, пояснення і оцінку філософських вчень та артикулювати свої власні думки і підходи до поставлених у них проблем, виявляти вплив важливих філософських ідей на культурно-історичні і соціально-політичні процеси в минулому і сьогоденні. Для спеціальності «Історія та археологія» ця дисципліна – це світоглядна і, водночас, методологічна основа, на базі якої відбувається засвоєння загальноосвітніх, фундаментальних та прикладних дисциплін, яка допоможе студентам стати фахівцями, здатними творчо, критично мислити, приймати самостійні рішення, співвідносити світоглядні ідеї з практикою суспільного життя і орієнтуватися на загальнолюдські цінності.

Навчальний контент

Годин и (лек. / практ.)	Тема	Результати навчання	Завдання
2 / 2	1. Філософія як специфічний тип знання	Визначити предмет і природу філософського знання, специфічне місце філософії в системі сучасних наук, специфіку філософських проблем у їх відношенні до науки, релігії і мистецтва. Розкрити сутність світогляду, його структуру та основні історичні типи; обґрунтувати значення філософії як теоретичної основи світогляду.	Усні доповіді, дискусії, есе

		З'ясувати специфіку філософського запитування, філософського мислення і рефлексії, призначення філософії, її гуманістичну орієнтацію і спрямованість на загальнолюдські цінності.	
1 / 2	2. Філософія Стародавнього Сходу	Дослідити особливості східного та західного типів філософування. Визначити теоретичні основи і методологію сучасних досліджень історії східних філософій. Дослідити джерела, провідні ідеї та напрямки філософської думки Стародавньої Індії. Охарактеризувати канонічні джерела та основні філософські школи Стародавнього Китаю. Провести порівняльний аналіз конфуціанства і даосизму.	Усні повідомлення, презентація самостійного дослідження
2 / 2	3. Антична філософія	Представити Античну філософію у контексті соціального та історико-культурного розвитку західноєвропейської філософії – як неперевершену школу думки і критичного мислення. Охарактеризувати розвиток ідей у натурфілософських («фізичних») школах Стародавньої Греції. Дослідити причини антропологічного повороту в доробку філософів класичного періоду давньогрецької філософії: софістів, Сократа, Платона і Аристотеля. Розглянути основні ідеї філософії еллінізму: стоїцизму, епікуреїзму, скептицизму і показати їх рецепції в сучасному філософському дискурсі; виокремити основні положення і показати теоретичне значення філософії неоплатонізму. Обґрунтувати основні підсумки філософської спадщини Античності та її значення для подальшого розвитку європейської філософії.	Усні відповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження
2 / 2	4. Західноєвропейська філософія Середньовіччя	Дослідити зміну парадигми філософського мислення при переході від Античності до Середньовіччя показати специфіку і сутнісні відмінності між християнським і язичницьким світоглядами. З'ясувати відмінності у вирішенні проблеми співвідношення віри і розуму в різні періоди Середньовічної філософії. Показати значення патристики для розвитку християнського світоосмислення. Висвітлити основні проблеми схоластики і містики. Обґрунтувати значення філософії доби Середньовіччя для розвитку європейської культури.	Усні відповіді, дискусії
1 / 2	5. Філософія епохи Відродження	Проаналізувати соціально-економічні і духовно-культурні передумови формування світоглядних орієнтирів доби Відродження. Показати перелом у поглядах на людину, природу, суспільство.	Усні відповіді, дискусії, презентація

		Виокремити основні риси філософії Відродження: антропоцентризм, пантеїзм, гуманізм. Дослідити феномен ренесансного гуманізму і його осмислення у творчості філософів, науковців і митців. Обґрунтувати світоглядне і наукове значення натурфілософських ідей М. Кузанського, М. Коперника, Дж. Бруно.	самостійного дослідження
2 / 2	6. Філософія Нового часу і Просвітництва	Охарактеризувати соціальні і культурно-історичні передумови формування філософії Нового часу. З'ясувати причини і здобутки революції в науці і філософії XVII ст. Визначити структуру і складові нової філософії, ознайомитися з основною проблематикою, представниками і зразками філософії цього періоду. Розуміти єдність і відмінність раціоналізму і емпіризму як пізнавальних стратегій новоєвропейської думки, знати класичні і сучасні оцінки значення цих напрямків у контексті історії наукового знання. Дослідити зміст філософських вчень основних представників Просвітництва та виокремити відмінні риси французького, англійського та німецького Просвітництва.	Усні відповіді, Повідомлення, дискусії, тести
2 / 2	7. Німецька класична філософія	Дослідити феномен німецької класичної філософії як вершини розвитку і, водночас, завершення європейської класики XVII-XIX ст. Засвоїти засадничі ідеї основних її представників. Розкрити зміст «коперніканського перевороту» Канта в філософії, охарактеризувати систему абсолютного ідеалізму Гегеля і показати його внесок в теоретичну розробку діалектики, дати оцінку антропологічному матеріалізму Фюрбаха.	Усні відповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження, тести
2 / 2	8. Історія сучасної західної філософії	Визначити основні тенденції розвитку філософії в XIX, XX та початку XXI. Обґрунтувати відмінність фундаментальних рис сучасної філософії від класичної, розкрити основні методологічні принципи історико-філософських досліджень сучасної світової філософії, історіографію її досліджень, а також критерії періодизації, характерні риси, ключову проблематику, зміст основних філософських понять і категорій, та основоположні праці провідних представників філософського дискурсу сучасності. З'ясувати причини зміни парадигми філософського мислення у XIX ст., ознайомитися з важливими	Усні відповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження, тести

		<p>філософськими напрямками XIX ст.: утилітаризмом, філософією життя, марксизмом, позитивізмом, психоаналітичною традицією. Виокремити і охарактеризувати основні течії філософії XX ст.: феноменологію, екзистенціалізм, постмодернізм, а також аналітичну філософію. Дослідити ключові філософські теми і проблеми XXI століття.</p>	
2 / 2	9. Українська філософія	<p>З'ясувати місце української філософії в європейській та світовій філософській традиції. Виділити основні історичні періоди в розвитку національної філософії та розкрити їх специфічні риси; сформулювати власну думку щодо специфіки української філософії як внутрішнього явища національної культури. Орієнтуватися в проблематиці філософських досліджень відомих українських філософів і інтелектуалів, які визначали розвиток історії вітчизняної філософії; дослідити основні філософські ідеї Г.С.Сковороди і показати його внесок в розвиток вітчизняної філософії. Ознайомитися з представниками, основною проблематикою і здобутками українського філософського дискурсу поч. XXI ст.</p>	Усні відповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження, тести
1/2	10. Філософська онтологія: проблеми буття	<p>Визначити місце онтології і метафізики в структурі філософського знання. Розкрити сутність буття як вихідної категорії для побудови системи філософії, основи філософування. Розкрити співвідношення онтології і метафізики, філософії і метафізики. Окреслити людські виміри проблеми буття. Дослідити поняття «рух», «простір» і «час» як найзагальніших характеристик буття. Окреслити позицію сучасної науки про рівні та форми виявлення буття.</p>	Усні відповіді, презентація самостійного дослідження, тести
1/2	11. Духовні виміри буття ⁴	<p>Розкрити поняття духовного світу людини. Вміти співвідносити поняття дух, душа і духовність. Окреслити проблему виникнення та сутності свідомості і орієнтуватися в сучасних підходах до її вирішення. Дослідити свідомість як ідеальну реальність, взаємозв'язок свідомості і мови. Знати структуру свідомості, її функції, розглянути основні форми суспільної свідомості.</p>	Усні відповіді, конспекти, презентація самостійного дослідження, тести
1 / 1	12. Філософське і наукове пізнання	<p>Визначити значення гносеології як філософської теорії пізнання. Дослідити основні форми і способи пізнання. Розглянути проблему істини в філософії, ознайомитися з основними концепціями істини. Визначити поняття «наука», «наукова картина</p>	Усні відповіді, конспекти, презентація самостійного дослідження,

		світу», дослідити динаміку наукового пізнання (класична, некласична, постнекласична) і з'ясувати її місце в сучасному світі. Проаналізувати основні методи і форми наукового пізнання.	тести
1 / 1	13. Філософська антропологія і проблема цінностей	Визначити місце і значення філософської антропології в системі гуманітарного та філософського знання; орієнтуватися в основній тематиці сучасних антропологічних досліджень. Дослідити поняття людини як предмету філософського осмислення. Висвітлити проблему антропосоціогенезу. Окреслити проблему життя і смерті в духовному досвіді людства. З'ясувати значення і природу цінностей, їх структуру та ієрархію.	Усні відповіді, конспекти, презентація самостійного дослідження, тести
1 / 1	14. Соціальна філософія: людина і історичний процес	Визначити предмет та особливості соціального пізнання у філософії, розкрити зміст поняття «суспільство». Розуміти суспільство як систему, дослідити структуру та основні сфери буття суспільства. Проаналізувати основні філософські концепції поступу людства, дослідити цивілізаційний і формаційний підходи до розвитку та типології суспільства. Дослідити місце людини в різних історичних типах суспільства.	Усні відповіді, конспекти, презентація самостійного дослідження, тести
1 / 1	15. Культура та цивілізація	5 Проаналізувати сучасні проблеми філософського розуміння культури. Виокремити суттєві ознаки культури. Визначити вихідні характеристики цивілізації і виокремити основні аспекти взаємозв'язку культури та цивілізації. Розкрити співвідношення національних культур та світової культури. Окреслити глобальні проблеми сучасної цивілізації.	Усні відповіді, конспекти, презентація самостійного дослідження, тести

Формування програмних компетентностей

Індекс в матриці ОПП	Програмні компетентності
ІК	Здатність розв'язувати спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі історії та археології або у процесі навчання, здійснювати аналіз історичних явищ і подій, що передбачає застосування теорій та методів історичної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
ЗК 3	Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
ЗК 4	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 7	Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
ЗК 9	Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК 12	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
ФК 8	Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.
ПРН 12	Здійснювати комунікацію з професійних питань з представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій та спільнот

Літературні джерела

1. Аврелій Марк Наодинці з собою / пер. з гр. Р. Паранька – Львів: Видав. «Апріорі», 2018. – 184 с.
2. Адо П. Що таке антична філософія?/ переклад з французької С.Л.Йосипенка. – К.: Новий Акрополь, 2014. – 428 с.
3. Аристотель. Політика. – К.: Основи, 2000. – 239 с.
4. Баумейстер А. Вступ до філософських студій або Інтелектуальні подорожі до країни філософії: навч. посіб. – К.: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2017. – 238 с.
5. Гегель Г.В.Ф. Наука логіки. В 3-х т. – Т. 1. – М., 1970. – С. 75–119.
6. Юстейн Гордер. Світ Софії. Роман про історію філософії. – Пер. з норвезької Наталія Іваничук. – Львів : Літопис, 2019. – 536 с.
7. Декарт Р. «Медитації» Декарта у дзеркалі сучасних тлумачень: Жан-Марі Бейсад, Жан-Люк Марйон, Кім Сан Он-Ван-Кун / Пер. з фр. і лат. Уклад О. Хома. 2-е вид., випр. та доповн. – Київ: Дух і Літера, 2021. — 432 с.
8. Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей / Наукові керівники проекту Б. Кассен, К. Сігов ; Пер. з франц. Т. 1-4. – К.: Дух і літера, 2009-2016. (Відповідні статті).
URL:https://web.archive.org/web/20170110164346/http://shron.chtyvo.org.ua/Cassin_Barbara/Yevropeyskyi_slovnyk_filosofii_t1.pdf
9. Історія філософії: В 3-х т. / В.Татаркевич / Пер. з пол. – Львів: Свічадо, 1997-1999.
10. Історія філософії: Підручник / за ред. В.Ярошовця. – К: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. – 927 с.
11. Історія української філософії: Підруч. / В.С.Горський, К.В.Кислюк – К.: Либідь, 2004.
12. Кант Імануель Критика чистого розуму / Пер. з нім Ігоря Бурковського . – К.: «Юніверст» – 2000. –506 с.
13. Кунцман П., Буркард Ф.-П., Відман Ф. Філософія: dtv-атлас. – К.: Знання-Прес, 2002. – 270 с.
14. Кант Імануїл. Критика практичного розуму. Переклад з німецької: Ігор Бурковський. Київ : Юніверс, 2004. 240 с.
15. Кушаков Ю. В. Нариси історії німецької філософії Нового часу: Навчальний посібник. К. – К. Центр навчальної літератури, 2006. – 572 с.
16. Нагель Т. Что все это значит? Очень краткое введение в философию. Пер. с англ. А. Толстова. – М.: Идея-Пресс, 2001. – 84 с.
17. Петрушенко В.Л. Філософія: Навч. посібн. для студ. вищих закл. освіти III – IV рівнів акред. – Львів: Новий світ – 2012. – 647 с.
18. Платон. Держава / Пер. з давньогр. Д. Коваль. — К.: Основи, 2000. — 355 с.
19. Попович М. Григорій Сковорода: філософія свободи . – К.: Майстерня Білецьких, 2007. – 256 с.
20. Реале Д., Антисери Дж. Западная философия от истоков до наших дней / В 4-х т. – СПб., 1997. – Т.1-4..
21. Рьод Вольфганг. Шлях філософії: з XVII по XIX століття. – Київ: Дух і літера. – 2009. – 388 с.

22. Сковорода Григорій. Повна академічна збірка творів / За ред. Леоніда Ушкалова. – Харків–Едмонтон–Торонто: Майдан: Видавництво Канадського Інституту Українських Студій, 2011. – 1400 с.
URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Skovoroda/Povna_akademichna_zbirka_tvoriv_zbirka.pdf?PHPSSESSIONID=904190jdqaeq4h1v3fu8dmc27
23. Сілаєва Т.О. Філософія: Курс лекцій. – Тернопіль СМП «Астон», 2008. – 216с.
24. Філософія: Практикум. Частина 1 / Л.Р. Кондратюк, Г.А. Поперечна, О.А. Розумович / За заг. ред. Поперечної Г.А. – Тернопіль ТНПУ, 2016. – 232 с.
25. Філософія: Практикум. Частина 1 / Л.Р. Кондратюк, Г.А. Поперечна, О.А. Розумович / За заг. ред. Поперечної Г.А. – Тернопіль ТНПУ, 2016. – 232 с.
26. Філософія: Хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. Акад. НАН України Л.В.Губерського. – 2-ге вид., стер. – К.: Знання, 2012. – 621 с.
27. Філософський енциклопедичний словник. К.: Абрис, 2002. – 742 с
28. Фюрст Марія, Тринкс Юрген. Філософія / пер з нім Вахтанга Кебуладзе. – Дух і літера, 2018. – 544 с.

Політика дисципліни

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (до 20% від максимальної оцінки). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин.

- **Політика щодо академічної доброчесності:** Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Використання будь-яких джерел інформації, в тому числі мобільних девайсів, під час тестування заборонене.

- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять як правило є обов'язковим компонентом навчання. За необхідності (віддаленість місця проживання чи роботи аспіранта) чи наявності об'єктивних причин (участь у програмі академічної мобільності чи конференції, міжнародне стажування, хвороба тощо) відвідування може відбуватись вибірково за погодженням із керівником курсу. Навчання аспірантів також здійснюється в он-лайн режимі на платформі Moodle.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Модуль 1 (теми 1-7) усне опитування, тести, завдання	35
Модуль 2 (теми 5-9) усне опитування, тести, завдання	40
Есе (теми 1-7)	5
Екзамен (теми 1-15) – тести, завдання	20

Шкала оцінювання студентів:

ECTS	Бали	Зміст
A	90-100	відмінно
B	85-89	добре
C	75-84	добре

D	65-74	задовільно
E	60-64	достатньо
FX	35-59	незадовільно з можливістю повторного складання
F	1-34	незадовільно з обов'язковим повторним курсом